

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริชัยชาวปี

Kruba Aphichai-Khoapi's Roles in Propagation of Buddhism

สามเณรธีทัต แจ้ใจ¹

Theetat Jaejai

บทคัดย่อ

ครูบาอริชัยชาวปีถือกำเนิดที่บ้านแม่เทย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เมื่ออายุ 16 ปี ได้เข้ารับการบรรพชาเป็นสามเณรโดยมีครูบาศรีวิชัยเป็นพระอุปัชฌาย์ ครั้นอายุ 22 ปี จึงได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุในพระพุทธศาสนา จากนั้นท่านได้จาริกไปเพื่อสร้างศาสนสถานและสาธารณประโยชน์จำนวนมาก ตัวตนความเป็นทวิลักษณ์ของครูบาอริชัยชาวปี คือ ลักษณะการเป็นนักอนุรักษ์ นิยมยึดหลักปฏิบัติพุทธจารีตดั้งเดิม และลักษณะการเป็นนักเผยแผ่ กอปรกับได้รับการสืบทอดวัตรปฏิบัติมาจากครูบาศรีวิชัย จึงทำให้ชนชาติพันธุ์ในล้านนามีความศรัทธาในตัวท่าน การเคลื่อนไหวทางสังคมของครูบาอริชัยชาวปีได้นำมาสู่เหตุการณ์ถูกจับลาสิกขา ถึง 3 ครั้งด้วยภาวะจำยอม ครั้งสุดท้ายจึงตัดสินใจครองผ้าขาวตลอดชีวิตและยึดการปฏิบัติตามหลักพระธรรมวินัยเพื่อแสดงถึงสถานภาพของนักบวชและทำการเผยแผ่พระพุทธศาสนา นับว่าท่านมีความมุ่งมั่นในอุดมการณ์เป็นอย่างยิ่ง

¹นิสิตปริญญาโท หลักสูตรพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตเชียงใหม่.

บทบาทและผลงานของครูบาอภิชัยขาวปี ที่มีต่อสังคมล้านนา ด้านการปกครอง พบว่า ครูบาอภิชัยขาวปีได้ยึดเอาหลักธรรมาธิปไตยเพื่อสร้างอำนาจทางธรรมและสอดรับการเป็นต้นบุญในการปกครองโดยผ่านความเชื่อ ด้านศาสนศึกษา พบว่า มีการบันทึกและการเขียนหนังสือเชิงประวัติศาสตร์และหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ด้านศึกษาสงเคราะห์ พบว่า มีการสนับสนุนและสร้างสถานศึกษา ด้านสาธารณูปการ พบว่า ได้มีการเคลื่อนไหวช่วยเหลือสังคมในการสร้างสาธารณประโยชน์ทั้งในส่วนภาครัฐและประชาชน และด้านสาธารณสงเคราะห์ พบว่า มีการดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลและมีการช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป

สำหรับบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปี ได้รับอิทธิพลแนวคิดการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็น 3 แนวคิด คือ 1) แนวคิดจากครูบาศรีวิชัย 2) แนวคิดการครองผ้าขาว และ 3) แนวคิดต้นบุญพระโพนสี (มหายาน) โดยมีหลักการทางพระพุทธศาสนา 2 หลักการใหญ่ที่มีความสอดคล้องกับการเผยแผ่คือ หลักปาฏิหาริย์ 3 และหลักประโยชน์ 3 อย่างไรก็ตาม รูปแบบการเผยแผ่ที่เป็นลักษณะเฉพาะตนของครูบาอภิชัยขาวปีนั้นมี 3 ลักษณะคือ การจาริก การเขียนหนังสือบันทึกคัมภีร์ และการสร้างศาสนสถานสาธารณประโยชน์ ทั้งนี้พบว่าวิธีการสำคัญสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนา คือ 1) ผ่านการเทศน์สั่งสอน 2) ผ่านการสร้างศาสนสถานและสาธารณประโยชน์ วิธีการดังกล่าวได้เชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคมและสร้างพื้นที่ทางศาสนาขยายเป็นวงกว้างในแถบล้านนา โดยการยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานแห่งการดำเนินชีวิตตั้งแต่ระดับบุคคล ครอบครัว สังคมและวัฒนธรรมประเพณี สะท้อนถึงคุณค่าและผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปี

คำสำคัญ : การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, ครูบาอภิชัยขาวปี

Abstract

Kruba Aphichai – Khoapi was born at Mae Tey Village, Li District, Lamphun Province. At the age of 16 years, he became a novice with Kruba Srivichai as a preceptor. He was also ordained as a Buddhist monk at the age of 22 years. Later, he had traveled to construct many religious places and to perform the public benefits. The duality of Kruba Aphichai – Khoapi is characterized as a conservative one holding original Buddhist traditions and as a Buddhist missionary. He had been inherited from Kruba Srivichai. This makes Lan Na people have faith in him greatly. His social movement resulted in the arrest and he was forced to leave a Buddhist monkhood for three times with servitude. In the last, he decided to make a living with white cloths and intended to practice Dhamma-vinaya forever. This indicates the status as a Buddhist monk and as one propagating Buddhism at the same time. He truly has a commitment to his great ideals.

The Kruba Aphichai – Khoapi's roles and contributions on Lan Na society can be seen in various levels: Sangha Administration; he upheld the Dhammādhīpateyya (supremacy of the Dhamma) to establish authority of righteousness, which is consistent with being as a Ton Boon (man of merit) through the faith. Religious Education; Historical books and Buddhist treatises were written and recorded during his time. Welfare Education; he had build and supported places of education. Public Facilities; The movement for social assistance in the construction of the public places in both the government and the public sector. Public Welfares; Activities for

supporting to the general public has been functioned.

The Kruba Aphichai – Khoapi's roles in propagation of Buddhism can be analyzed through the three prominent concepts that influenced on him. They are the conceptions from Kruba Srivichai, from his clothing in white and from being as a Ton Boon (man of merit) as Bodhisatta. In addition, the two main Buddhist principles consistent with his propagation of Buddhism are the 3-Pāṭihāriya (marvel) and the 3-Attha (benefit). His unique forms of propagation are of three: going on a pilgrimage, writing Buddhist scriptures and building places of worship and public. It is also important to say that the main principles in building faiths are: sitting hard, preaching Dhamma and building beneficial places. Such methods have linked with social networks on the basis of the moral principles of life on individuals, families and society, and have been broadly extended in the area of Lan Na. This reflects the value and effectiveness on Kruba Aphichai – Khoapi in propagation of Buddhism undoubtedly.

Keywords : *Propagation of Buddhism, Kruba Aphichai-Khoapi*

1.บทนำ

พระพุทธศาสนาได้เผยแผ่เข้าสู่อาณาจักรล้านนามาตั้งแต่พุทธศตวรรษ 20 เป็นต้นมา ส่งอิทธิพลให้ดินแดนแถบนี้มีความรุ่งเรือง โดยเฉพาะพุทธศตวรรษ ที่ 21 อันเป็นยุคทองของพระพุทธศาสนาในภูมิภาคนี้ มีพระภิกษุชาวล้านนาได้ แต่งวรรณกรรมทางพระพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียงหลายฉบับ เช่น ตำนานมูลศาสนา จามเทวีวงศ์ มังคลัตถทีปนี และชินกาลมาลีปกรณ์ เป็นต้น (พรรณเพ็ญ

เครือไทย, 2540, น. 15) ในล้านนาจากอดีตสู่ปัจจุบัน ปรากฏมีพระภิกษุผู้ครองสมณเพศถือวัตรปฏิบัติอย่างเคร่งครัด ศึกษาทั้งในด้านคันถธุระและวิปัสสนาธุระแล้วยังเป็นผู้มีคุณูปการต่อสังคม สงเคราะห์ประชาชนอย่างกว้างขวาง เป็นนักเผยแผ่ที่มีผลงานโดดเด่นมีชื่อเสียงไปทั่วมณฑลพายัพ ประจักษ์แก่ประชาชนทั่วไป ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา เช่น พระสิริมังคลาจารย์ พระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (ฟู อุตตสิโว) ครูบาศรีวิชัย เป็นต้น (พระมหาศรีบุญ ปณณารโธ, 2546, น. 5)

ในมณฑลพายัพได้ปรากฏนามของชีปะขาวหรือครูบาอภิชัยขาวปี ซึ่งได้ยึดเอาแนวความคิดอย่างที่ดีจากพระมหาเถระ และถือเป็นทายาททางธรรมผู้เป็นเบื้องหลังของท่านพระครูบาศรีวิชัยนักบุญแห่งล้านนา ได้รับการถ่ายทอดแนวคิดในการสร้างความศรัทธาในทางพระพุทธศาสนา วัตรปฏิบัติจากพระครูบาศรีวิชัย จนกลายเป็นผู้นำคนสำคัญของชาวกะเหรี่ยงโปว์และสกอร์ และกลุ่มชาติพันธุ์ในล้านนา จนได้รับขนานนามว่าตนบุญรูปที่สองต่อจากพระครูบาศรีวิชัย

ในท่ามกลางสังคมล้านนาสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองทางรัฐบาลกลางต้องการผนวกหัวเมืองประเทศราชล้านนาเข้าสู่ส่วนกลางเรียกอาณาบริเวณนี้ว่ามณฑลพายัพ เพื่อให้เป็นปึกแผ่นอยู่ภายใต้การปกครองจากรัฐบาลกลาง (สร้อยดี อ่องสกุล, 2558, น. 420) ด้านการปกครองคณะสงฆ์ในล้านนามีการเปลี่ยนแปลงจากแบบดั้งเดิม สู่การตราพระราชบัญญัติการปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ.121 ซึ่งได้นำมาใช้ในการปกครองสงฆ์ในล้านนา แต่กลับส่งผลกระทบต่อ การเคลื่อนไหวเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาเจ้าศรีวิชัย ครูบาอภิชัยขาวปีในฐานะลูกศิษย์คนสำคัญพลอยได้รับผลกระทบที่เกิดขึ้นด้วยทำให้ถูกบังคับลาสิกขาถึง 3 ครั้ง การไม่ยอมสละเพศสมณะของครูบาอภิชัยขาวปี จึงหันมานุ่งขาวห่มขาวแทนการนุ่งห่มสีเหลืองแบบพระสงฆ์เป็นผ้าขาวด้วยภาวะจำยอม (วิโรจน์ อินทนนท์, 2552, น. 11) ภายใต้ความกดดันทางสังคมและการปกครองของสงฆ์ล้านนายุคใหม่ ได้ส่งผลกระทบต่อพุทธศาสนาในล้านนาอย่างเห็นได้ชัด นำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างระเบียบการปกครองใหม่กับจารีตทางศาสนาดั้งเดิมของชาวล้านนา และได้เกิดปมความขัดแย้งระหว่างหมู่สงฆ์ที่ยึด

แนวการปกครองยุคใหม่กับหมู่สงฆ์ที่ยึดแนวการปกครองแบบจารีตเดิมหรือหัวหมวดอุโบสถ

ในฐานะลูกศิษย์คนสำคัญของครูบาศรีวิชัย ท่านได้ยึดแนวการปฏิบัติตามจารีตดั้งเดิมทำให้ถูกเพ่งเล็งจากทางฝ่ายปกครองคณะสงฆ์ยุคใหม่ว่าเป็นขบวนการต่อต้านการปกครอง ในขณะที่เดียวกันท่านได้แสดงจุดยืนอุดมการณ์ในระเบียบวิธีแบบดั้งเดิมโดยผ่านการปฏิบัติเช่น การนุ่งห่ม การเคร่งครัดในการเจริญสมาธิภาวนา การไม่ฉันเนื้อสัตว์ ฯลฯ โดยผ่านงานเขียนและในช่วงปี 2485-2501 ท่านได้เขียนหนังสือขึ้นมาจำนวนหนึ่ง อาทิ ระเบียบวิธีการสวดมนต์ไหว้พระ พระกรรมฐาน 40 ทศน์ ศาสนาสองห้อง ฯลฯ (ขวัญชีวัน ศรีสวัสดิ์, 2532, น. 8) เป็นงานเขียนเพื่อสะท้อนแนวคิดระเบียบวิธีการปฏิบัติแบบดั้งเดิม

การเปลี่ยนแปลงการปกครองการจัดระเบียบแบบแผนในครั้งนั้น ทำให้เกิดอุปสรรคในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาภิชัยขาวปี แต่ทว่าท่านก็ยังเจริญรอยตามแนวปฏิบัติและรับช่วงต่อจากครูบาศรีวิชัยในการก่อสร้างบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนสถานและเผยแผ่พระพุทธศาสนา (พระครูวิสุทธิธรรมโมชิต, 2555, น. 23) ในสถานภาพการเป็นผ้าขาวสู่ผู้นำทางจิตวิญญาณในการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาและจุดเด่นในการเผยแผ่ของครูบาภิชัยขาวปีที่มีความแตกต่างไปจากของครูบาศรีวิชัยคือภาระงานด้านสาธารณสงเคราะห์

บทบาทภาระงานของครูบาภิชัยขาวปีมีลักษณะเด่นในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาหลายด้านได้แก่ ด้านการเผยแผ่ศาสนธรรม ท่านได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาขึ้นมาหลายเล่ม ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ท่านได้ส่งเสริมเด็กชนเผ่าและชาติพันธุ์ต่างๆ ให้ได้รับการศึกษาและการสร้างโรงเรียนด้านสาธารณูปการ ท่านได้สร้างศาสนสถานและบูรณะศาสนสถานในเขตบริเวณภาคเหนือและในเขตพม่าบางส่วน ด้านสาธารณสงเคราะห์ ครูบาภิชัยขาวปีได้สงเคราะห์สร้าง โรงพยาบาล สถานือนามัย ที่ว่าการอำเภอ และงานสาธารณะประโยชน์ต่างๆ จากคุณประโยชน์ที่ครูบาภิชัยขาวปีได้อุทิศตนเพื่อภาระงานในด้านต่างๆ ได้เสริมสร้างความศรัทธาในพระพุทธศาสนาต่อชนเผ่าชาติพันธุ์

ต่างๆ และได้รับการยกย่อง ยอมรับจากผู้นำทางภาครัฐ ผู้นำทางสังคม การได้รับโล่เกียรติคุณ 40 กว่าโล่เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์คุณงามความดีที่ท่านได้ปฏิบัติมา

2. ชีวิตประวัติของครูบาอภิชัยขาวปี

ครูบาอภิชัยขาวปีเดิมมีชื่อเรียกว่า “จุมปี” ถือกำเนิดที่บ้านแม่เทย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เมื่อปี พ.ศ.2432 ซึ่งมีบิดาชื่อนายเม่า มารดาชื่อนางจันทา ด้วยความศรัทธาในพระพุทธศาสนา มารดาได้นำไปฝากให้เป็นลูกศิษย์ครูบาศรีวิชัย ที่วัดบ้านปาง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน เมื่ออายุย่างเข้า 15 ปี ได้ร่ำเรียนการสวดมนต์กระทั่งศึกษาศาสนธรรมการอบรมจากครูบาศรีวิชัยเป็นเบื้องต้นแล้ว ครูบาศรีวิชัยได้ทำการบรรพชาให้เป็นสามเณรมีชื่อว่า “สามเณรศรีวิชัย” เมื่ออายุ 16 ปี และได้อุปสมบทเป็นพระภิกษุตามลำดับเมื่ออายุ 22 ปี โดยครูบาศรีวิชัยได้ให้นามชื่อใหม่ว่า “อภิชัยภิกขุ” เมื่ออุปสมบทเป็นพระภิกษุได้ 2 พรรษาอายุ 24 ปีได้ขออนุญาตพระครูบาศรีวิชัยซึ่งเป็นพระอุปัชฌาย์ออกจาริกไปเพื่อสร้างศาสนสถานและงานสาธารณประโยชน์โดยเฉพาะล้านนาตอนใต้เป็นส่วนใหญ่ ผลจากการเคลื่อนไหวการจาริกทำคุณประโยชน์ให้พระพุทธศาสนา และสังคม ได้ถูกเฟ่งเลียงจากทางรัฐและคณะสงฆ์นำมาสู่การจับลาสิกขาถึง 3 ครั้ง

การถูกจับลาสิกขารั้ง 1 เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2467 ด้วยข้อหาไม่มีกองเก็นทหารโดยถูกปลัดอำเภอลี้จับกุมและฟ้องศาลและถูกตัดสินจำคุก 6 เดือน ในขณะที่ยังเป็นนักโทษหนุ่มชาวห่มขาวได้สร้างอาคารโรงพยาบาลลำพูนขึ้นมาอีก 1 หลัง การถูกจับลาสิกขารั้งที่ 2 เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2474 โดยถูกทางการท้องถิ่นอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ตั้งข้อหาเรียไ้เงินชาวบ้านมาสร้างวิหารวัดดอนแก้ว การถูกจับลาสิกขารั้งที่ 3 เกิดขึ้นเมื่อช่วงปี พ.ศ. 2478 เมื่อครูบาศรีวิชัยถูกตั้งอภิรณด้วยเรื่องการสร้างทางขึ้นดอยสุเทพ ได้เดินทางไปแก้ข้ออภิรณที่กรุงเทพมหานคร ครูบาอภิชัยขาวปีได้ถูกตัวแทนจากทางคณะสงฆ์บีบบังคับให้ลาสิกขา ด้วยการอ้างถึงประเด็นที่ว่า ถ้าไม่ลาสิกขาครูบาศรีวิชัยจะไม่

ได้กลับมา ด้วยภาวการณ์บีบบังคับจำยอมด้วยการลาสิกขาด้วยที่สุด

จากกรณีการลาสิกขาของครูบาภิชัยขาปีทั้ง 3 ครั้งได้เปลี่ยนมานุ่งขาวห่มขาวเพื่อแสดงถึงเพศนักรบวชถึง 3 ครั้ง และเนื่องด้วยปัจจัยสภาวะการณ์บีบบังคับจึงเกิดภาวะ “จำยอม” อย่างไรก็ตาม การหันมานุ่งห่มผ้าขาวแทนได้เกิดการแทนที่ของเดิมกลายเป็นรูปแบบอัตลักษณ์จำเพาะตัวจึงเป็นที่มาของคำว่า “อภิชัยขาปี” ตลอดชีวิตแห่งการเป็นผู้นำทางศาสนาครูบาภิชัยขาปีได้อุทิศชีวิตเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคมด้วยการสร้างศาสนสถานและงานสาธารณประโยชน์ถึง 105 แห่ง 138 รายการ ถึงแม้จะดำรงอยู่ในเพศผ้าขาวแต่ยังจริยวัตรยึดเอาหลักพระธรรมวินัยมาปฏิบัติอย่างไม่เปลี่ยนแปลงและมรณภาพลงเมื่อวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2520 ด้วยอายุ 88 ปี

สถานภาพและอุดมการณ์ที่ได้รับการสืบทอดจากครูบาศรีวิชัยได้มีอิทธิพลต่อคตินิยมคำสอนของครูบาภิชัยขาปีส่งผลทำให้กลุ่มมวลชนมีความศรัทธาเชื่อมั่นต่อครูบาภิชัยขาปี การยึดอุดมการณ์โดยการอ้างการสืบทอดพุทธจารีตลำนานาแบบดั้งเดิม ได้เป็นแรงผลักดันให้ครูบาภิชัยขาปีทำประโยชน์ให้กับพระพุทธศาสนาและสังคม และในอีกมุมหนึ่งคือกลุ่มชนที่ยังรับอำนาจการเปลี่ยนแปลงจากทางรัฐบาลกลาง (สยาม) ไม่ได้ จึงเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในขบวนการเคลื่อนไหวของครูบาภิชัยขาปีผ่านการสร้างศาสนสถานและงานสาธารณประโยชน์เพื่อแสดงตัวตนโดยใช้พื้นที่ทางศาสนาเป็นตัวขับเคลื่อน กอปรกับครูบาศรีวิชัยผู้เป็นอาจารย์ได้ถูกอิทธิพลข้อหาต่างๆ ทั้งสองได้ถูกเพ่งเล็งว่าเป็นการเคลื่อนไหวทางพระพุทธศาสนาที่แอบแฝงอุดมการณ์ที่ต่อต้านการปกครอง แต่ทว่าความเป็นจริงแล้วครูบาภิชัยขาปีได้เดินตามอุดมการณ์โดยยึดหลักจารีตสงฆ์ในลำนานาแบบดั้งเดิมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงทำให้เป็นที่พึงกับมวลชนและหลังจากที่ครูบาศรีวิชัยได้มรณภาพลง ได้มีการถ่ายทอดความศรัทธาไปยังครูบาภิชัยขาปีผู้ที่ยังยึดอุดมการณ์ คตินิยมคำสอนจากครูบาศรีวิชัย จึงทำให้ชนชาติพันธุ์ในลำนานาต่างๆ ให้ความศรัทธาและเข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งของขบวนการครูบาภิชัยขาปี จนกระทั่งครูบาภิชัยขาปี

มรณภาพลงอุดมการณ์วัตรปฏิบัติยังมีการสืบทอดรูปแบบมาจนถึงปัจจุบัน

3. เกียรติคุณที่ได้รับ

ร่องรอยเส้นทางแห่งการจาริกเพื่อประโยชน์ให้กับมวลชน ได้ปรากฏถึงความเจริญทางศาสนาอุปถัมภ์ศาสนวัตถุและสาธารณูปการที่ปรากฏเป็นเครื่องหมายแห่งความดีประจักษ์ให้เห็นตัวตนที่แท้จริงของครูบาอภิชัยขาวปีกับการพัฒนาสังคมกับพระพุทธศาสนาไปในคราวเดียวกัน แม้ตลอดการมีชีวิตของท่านจะเจออุปสรรคเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงแห่งชีวิตก็ตาม แต่ท่านไม่เคยว่างเว้นจากงานพัฒนาแม้แต่เพียงวันเดียว ด้วยเหตุผลหลักคือ การยังความผาสุกและประโยชน์ให้กับส่วนรวมสังคมและมวลชน เกียรติคุณของท่านได้เผยแพร่ออกไปโดยผ่านการตีพิมพ์ของสำนักพิมพ์ต่างๆ เพื่อต้องการเชิดชูความดีของท่าน ดังในนิตยสารอภินิหารและพระเครื่อง (วิบูลย์ วงษ์ประเสริฐ, 2517, น. 48) ว่า

ท่านเป็นนักบุญคนแห่งลานนาไทยคนที่ 2 ท่านเคยถูกกล่าวหาว่าช่องสุ่มผู้คน กบฏ คิดแยกดินแดนแต่ความจริงตั้งแต่อายุ 24 ปีจนถึงปัจจุบัน ท่านคิดแต่สร้างถาวรวัตถุ ที่เป็นสาธารณประโยชน์เท่านั้นจนรัฐบาลเห็นคุณงามความดีของท่านได้ “มอบโล่ทองคำ” เป็นรางวัล

นอกจากวารสารฉบับดังกล่าวยังมีการตีพิมพ์โฆษณาประกาศเกียรติคุณของท่านดังนี้

ข่าวดีมาก ! ด่วนมาก ! ครูบาอภิชัยขาวปี พรรษา 81 นักบุญแห่งลานนาไทย ศิษย์เอกพระครูบาศรีวิชัย รับนิมนต์จะมาถึงบ้านทุ่งป่าเกิดใกล้โรงเรียนแม่ใจสันทราย จังหวัดเชียงใหม่... ถึงบริเวณงานวันที่ 16 เดือน 8 ขึ้น 12 ค่ำเวลาก่อนเที่ยง ไม่อยากดัง แต่ดังถึงนอกประเทศพม่า, แม่สอด, เชียงตุง, เมืองต่วน, เมืองหาง แม้ยอดคนแห่งเมืองไทย จอมพล ป.พิบูลสงคราม ยังไปร่วมทำบุญร่วมตรง ก.ม.ที่ 52 ถนนเชียงใหม่-จอมทอง บัดนี้ที่ตรงนั้นมีอาคารถาวรชื่อ “โรงเรียนห้วยน้ำดิบอภิชัยขาวปี” ไปแล้ว จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ไปร่วมทำบุญที่ ก.ม

137 พระธาตุห้ายาง ถนนลำพูน-ลี่ บัดนี้ที่ตรงนั้นมีอาคารถาวรค่ายลูกเสือไปแล้ว 1 ใน 40 โล่ที่รัฐบาล(โดยกระทรวงศึกษาธิการ) มอบให้ฐานะสร้างอาคารถาวรให้โรงเรียนต่างๆ (อุดมพร อัสวาทูร, 2513)

ทั้งนี้ จากการคิดแต่จะสร้างศาสนสถานและงานสาธารณประโยชน์ของท่าน ทำให้หน่วยงานต่างๆ และทางรัฐบาลได้มอบโล่ทองคำ เพื่อแสดงถึงคุณงามความดีที่ท่านสร้างให้กับสังคมและประเทศชาติ จากผลงานเชิงประจักษ์ดังกล่าวเป็นสิ่งชวนให้สังคมในสมัยนั้นได้ร่วมกันคิดและพิจารณาว่าการกระทำของครูบา ดังกล่าวว่า “จริงหรือไม่? ที่ครูบาอภิชัยชาวปิงคนบางกลุ่มต่อต้านว่าเป็นกบฏ สร้างความแตกแยกและเป็นภัยแก่สังคม” ทั้งที่ท่านมีอุดมการณ์เพื่อสังคมมาโดยตลอด คุณค่าและคุณประโยชน์ของท่าน ถือได้ว่ามีค่ามากกว่ารางวัลที่ได้รับ และยังเป็นบทสะท้อนให้เห็นว่าเกียรติคุณที่ได้รับต่างๆ เป็นสิ่งรับรองความชอบธรรมของครูบาอภิชัยชาวปิงด้วย

4. บทบาทของครูบาอภิชัยชาวปิง

บทบาทของครูบาอภิชัยชาวปิงไม่ได้มีตำแหน่งอย่างเป็นทางการทางสังคม ทว่าตำแหน่งของครูบาอภิชัยชาวปิงที่ได้รับมาเกิดขึ้นจากผลกรายยอมรับของการทำงานเพื่อพระพุทธศาสนาและสังคม ทำให้เกิดตำแหน่งนี้ขึ้น โดยการคาดหวังของกลุ่มคนในสังคมในการช่วยเหลือและตอบสนองความต้องการในระดับต่างๆ ตามแนวคิดของ Maslow (อนิวัช แก้วจันท, 2552, น. 66-67) เพื่อมุ่งไปที่ประโยชน์อันจะเกิดกับส่วนร่วมทางสังคมและพระพุทธศาสนาเป็นหลัก

การเคลื่อนไหวของครูบาอภิชัยชาวปิงในเขตล้านนา เป็นการเคลื่อนไหวที่มีรูปแบบเป็นขบวนการโดยมีจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือการสงเคราะห์สังคมและสร้างพื้นที่ทางศาสนา โดยเฉพาะในเขตล้านนาตอนใต้ตั้งแต่ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน ตาก สุโขทัย ซึ่งยังปรากฏถึงร่องรอยการจาริกของครูบาอภิชัยชาวปิง การเคลื่อนไหวที่เสมือนมีอำนาจของครูบาอภิชัยชาวปิงได้มีอิทธิพลและมีบทบาทต่อล้านนาในด้านการปกครอง ด้านการศึกษา ด้านการเผยแผ่

ด้านสาธารณูปการ

บทบาทในการปกครองของครูบาอภิชัยขาวปีที่มีต่อสังคมล้านนา ในฐานะนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลความเชื่อต่อกลุ่มชนในชาติพันธุ์ต่างๆ ในล้านนาให้ความนับถือเป็นจำนวนมาก เนื่องจากปัจจัยทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงภาวะแห่งความกดขี่เกิดขึ้น การหาที่พึ่งหรือหลักที่ยังสามารถยึดมั่นในแนวทางเดิมได้ ทำให้ค่านิยมของกลุ่มชนในล้านนาที่มีต่อครูบาอภิชัยขาวปีมีจำนวนมาก กอปรกับการที่ครูบาอภิชัยขาวปีได้ยึดเอาหลักธรรมาธิปไตยเป็นใหญ่ ทำให้เกิดอำนาจความชอบธรรมในการปกครองมีประสิทธิผลเกิดขึ้นได้ด้วยการฝากความหวังและการศรัทธาให้กับครูบา สังเกตได้จากในกรณีที่ครูบาจะเดินทางไปสร้างศาสนสถานหรืองานกิจกรรมทางสังคมต่างๆ ผู้คนมีการติดตามและมีการมาต้อนรับตลอดเส้นทางการเดินทางจำนวนมาก การบริหารและปกครองผู้คนในการสร้างศาสนสถานด้วยระยะเวลาอันรวดเร็ว การสร้างความสามัคคีในกลุ่มผู้ติดตามของครูบาอภิชัยขาวปี โดยการใช้อำนาจทางธรรมและการสอดรับของการเป็นต้นบุญ ทำให้ครูบาอภิชัยขาวสามารถปกครองผู้คนในทุกระดับทุกชาติพันธุ์ได้อย่างไม่เกิดปัญหาใดๆ ขึ้น จนกระทั่งผู้มีอำนาจทางสังคมในระดับต่างๆ ต่างให้ความสำคัญต่อการเคลื่อนไหวการทำงานสังคมในล้านนาของครูบาอภิชัยขาวปี

บทบาทด้านศาสนศึกษาด้านงานเขียนของครูบาอภิชัยขาวปียังทรงอิทธิพลต่อการศึกษาของพระภิกษุสามเณรและอุบาสกอุบาสิกาผู้ติดตาม เช่น แบบสวดมนต์ฉบับพระอภิชัยขาวปี เป็นบทสวดมนต์ที่เรียบเรียงขึ้นมาใหม่โดยพระครูบาอภิชัยขาวปี ฯลฯ ทั้งนี้บทบาทครูบาอภิชัยขาวปีที่ปรากฏต่อสังคมล้านนาด้านศาสนศึกษาที่เป็นเชิงประจักษ์ คือ 1) การเขียนหนังสือในเชิงประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนา เชิงคติธรรมหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ได้เป็นหลักฐานและข้อมูลสำคัญต่อวงการศึกษา ที่ใช้สำหรับงานเขียนและการอ้างอิงในงานวิจัยและงานเขียนหนังสือ วารสารและบทความต่างๆ 2) บุคลิกภาพ การปฏิบัติของครูบาอภิชัยขาวปีหรือสื่อทางตัวบุคคล ได้เป็นต้นแบบทางการ

ศึกษาของสงฆ์และกลุ่มชนผู้มีความศรัทธาในล้านนา ได้มีการยึดถือและปฏิบัติ มาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะขบวนการครูบารุ่นใหม่ที่ได้ยึดเอารูปแบบมาใช้ และ บุคลิกภาพแห่งการเผยแผ่ได้นำไปสู่การศึกษาและการทำงานวิจัยของนักศึกษา นักวิชาการในปัจจุบัน

บทบาทด้านศึกษาสงเคราะห์ของครูบาภิชัยขาวปีทีปรากฏต่อสังคม ล้านนา คือ การสนับสนุนและสร้างสถานศึกษาในแถบดินแดนล้านนากว่า 30 สถานศึกษา จากบทบาทของครูบาภิชัยขาวปีทีปรากฏต่อสังคมล้านนา สะท้อนให้เห็นอิทธิพลในด้านการศึกษาในอดีตในภาพลักษณ์ของศาสนากับการศึกษาที่เป็นปัจจัยที่เอื้อต่อกันสู่การพัฒนาสังคมล้านนา

บทบาทด้านสาธารณูปการ เนื่องด้วยปัจจัยทางความทุกข์ยากทางสังคม และบทบาทการช่วยเหลือของรัฐที่ยังมีน้อย ทำให้ครูบาภิชัยขาวปีมีบทบาท สำคัญในการช่วยเหลือทางสังคมด้วยความหวังจากทางสังคมที่มอบให้เสมือน เป็นตัวสื่อทดแทนที่ขาดหายไป การเข้ามามีบทบาทในฐานะผู้นำทางศาสนา ส่งผลให้ครูบาภิชัยขาวปีเกิดการเคลื่อนไหวทางสังคมอยู่ตลอด โดยผ่านรูปแบบ การนิมนต์ให้ท่านไปเป็นประธาน “นั่งหนัก” ในการรับการถวายจตุปัจจัยและ บริจาคสิ่งของต่างๆ เพื่อช่วยเหลือในการสร้างอาคารประเภทสาธารณูปการ ทั้งนี้เนื่องจากมีอาจรรค योगบประมาณจากทางรัฐบาลและยังแสดงถึงบทบาท สำคัญของครูบาภิชัยขาวปีในการเคลื่อนไหวทางสังคมที่มุ่งเน้นประโยชน์เพื่อ ความสะดวกสบายและการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของผู้คนในล้านนา

บทบาทด้านสาธารณสงเคราะห์ของครูบาภิชัยขาวปีที่มีต่อสังคม ล้านนา ได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่คือ 1. การดำเนินกิจกรรมเพื่อช่วยเหลือ เกื้อกูล 2. การช่วยเหลือเกื้อกูลประชาชนทั่วไป จากลักษณะดังกล่าวเป็นการ ช่วยเหลือเกื้อกูลเกี่ยวกับชีวิตการเป็นอยู่และการตอบสนองปัจจัย 4 ทางสังคม ด้วยการสงเคราะห์ของครูบาภิชัยขาวปี

5. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปี

การทำงานเพื่อสังคมและศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปี เป็นขบวนการ โดยมีครูบาอภิชัยขาวปีอยู่ในฐานะผู้นำเป็นศูนย์กลางการเคลื่อนไหวพลังศรัทธาของพหุชนในการทำงานโดยเฉพาะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบต่างๆ หนึ่ง ความศรัทธาของพหุชนที่มอบให้ย่อมมาจากการยอมรับอุดมการณ์อันเป็นแนวคิดที่สืบมาและปรากฏเชิงสัญญาะผ่านทางการปฏิบัติ ซึ่งอิทธิพลที่มีต่อแนวคิดของครูบาอภิชัยขาวปี ขวัญชีวัน บัวแดง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 ตุลาคม 2559) มองว่าอิทธิพลทางความคิดที่ครูบาอภิชัยขาวปีได้รับมาโดยตรง ได้สืบทอดแนวคิดจากครูบาศรีวิชัย ซึ่งครูบาศรีวิชัยถือได้ว่าเป็นต้นแบบแห่งพระนักพัฒนาในยุคดังกล่าวเป็นผู้ที่ยึดการปฏิบัติทางพระพุทธศาสนาแบบจารีตดั้งเดิม และครูบาอภิชัยขาวปีก็ได้รับมาโดยตรง สังเกตได้จากการจาริกไปสร้างศาสนสถาน สงเคราะห์สังคมและการปฏิบัติตน ลักษณะดังกล่าวเป็นรูปแบบโยคาวจร ซึ่งเป็นสอดคล้องกับแนวคิดของ Isara Treesahakiat ที่ได้นำเสนอแนวโยคาวจร พุทธถึงครูบาศรีวิชัยผู้ที่สืบทอดวัตรปฏิบัติกรรมฐานจากครูบาอุปละและครูบาวัดดอยคำ ซึ่งเป็นแนวทางการปฏิบัติแบบพุทธจารีตเดิมนับรวมไปถึงรูปแบบการแต่งกายและการสวดมนต์ (พิสิษฐ์ นาสี, 2558, น. 31)

ในบันทึกที่เขียนขึ้นของครูบาอภิชัยขาวปีได้อ้างถึงการสืบทอดพุทธจารีตมาว่า “ถัดนั้น ครูบาคัมภีร์วัดดอยแตสืบมา ถัดนั้นครูบาเจ้าศรีวิชัย วัดบ้านปาง สืบมา(เพิ่มเติม) ถัดนั้นครูบาอภิชัยขาวปีสืบมา” อย่างไรก็ตามการพุทธถึงเรื่องโยคาวจรการปฏิบัติที่สืบเนื่องมาจากพุทธศาสนาดั้งเดิมของล้านนาที่สืบมาถึงครูบาอภิชัยขาวปี เป็นแนวคิดที่สืบทอดมาจากครูบาศรีวิชัย พุทธจารีตเดิมนับรวมกับแนวคิดโยคาวจรที่ครูบาศรีวิชัยได้ยึดถือมา ได้ปรากฏในคัมภีร์มูลกัมมัญฐานล้านนา มหาวัชชีวิปีสสนา 18 ดวง ซึ่งประกอบด้วยอนุปีสสนา 7 กับมหาภาวนาวิปีสสนา 11 (กิจชัย เอื้อเกษม, 2556, น. 13-16) แต่เมื่อเทียบเข้ากับคัมภีร์วิสุทธิมรรคของลังกาพบว่าปรากฏอยู่ในปริเฉทที่ 22 ญาณทัสสนวิสุทธินิเทศ (พระพุทธโฆสเถระ, 2553, น. 1175) ขณะเดียวกันในตำนานมูลศาสนา

ยังได้พูดถึงการได้รับแนวคิดอิทธิพลจากลังกาเข้ามาสู่ล้านนา 2 ช่วงดังกล่าวคือ ช่วงแรกของพระสุมนเถร (ลังกาวงศ์สายสวนดอก) ช่วงที่สองของพระญาณคัมภีร์ (ลังกาวงศ์สายป่าแดง) ในการอ้างอิงถึงความสัมพันธ์ของแนวคิดโยคาวจรซึ่งนักวิชาการต่างได้มองว่าเป็นแนวปฏิบัติของครูบาศรีวิชัย การเชื่อมโยงแนวปฏิบัติสู่การปฏิบัติของครูบาอภิชัยขาวปี ทั้งนี้เมื่อย้อนไปที่ตำนานมูลศาสนาและหนังสือองค์ศาสนาสองห้องที่ครูบาอภิชัยขาวปีได้เขียนขึ้นมา ได้อ้างถึงความชอบธรรมในการสืบต่อพุทธจารีตมาจากพระญาณคัมภีร์ อย่างไรก็ตามแนวปฏิบัติที่ครูบาอภิชัยขาวปีได้อ้างขึ้นมาดูเหมือนจะมีความขัดแย้งระหว่างพุทธจารีตช่วงแรกของพระสุมนเถรกับช่วงที่สองของพระญาณคัมภีร์ จากกรณีความขัดแย้งของการอ้างการสืบมาจากพระญาณคัมภีร์มาถึงครูบาศรีวิชัย แต่เหตุใดครูบาศรีวิชัยถึงมีวัตรปฏิบัติของนิกายสายสวนดอกของพระสุมนเถร เป็นมุมมองที่แสดงให้เห็นถึงความผสมผสานทางพุทธจารีตการปฏิบัติตั้งแต่อดีตมาถึงปัจจุบัน ทั้งนี้ความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยการไหลเข้ามาของพุทธศาสนาต่างนิกาย ความหลากหลายวัฒนธรรมทางการศึกษาในล้านนามีความเป็นไปได้สูงที่จะมีการผสมผสานและรับเอาการปฏิบัติที่ต่างนิกายมาปฏิบัติ เกิดการยอมรับและได้กลายเป็นพุทธจารีตที่เกิดในล้านนา ซึ่งครูบาอภิชัยขาวปีก็ได้อ้างถึงแนวคิดอันส่งทอดมาถึงการปฏิบัติของตน

ในสถานภาพการครองผ้าขาวของครูบาอภิชัยขาวปีกับการอ้างถึงความชอบธรรมที่ได้สืบทอดแนวคิดมาจากครูบาศรีวิชัย เสมือนจะมีความขัดแย้งในเชิงรูปธรรมความเป็นตัวตนในเพศบรรพชิต ซึ่งการยอมรับทางสังคมในมุมมองหนึ่งได้สะท้อนถึงความเป็นพระของครูบาอภิชัยขาวปีที่ไม่ใช่พระ เป็นชีปะขาว ผ้าขาวที่รักษาศีล 8 เท่านั้นและวัตรปฏิบัติที่นอกกริตทางคณะสงฆ์มุมมองดังกล่าวได้เป็นสิ่งที่แสดงถึงบทบาทผู้สืบทอดแนวคิดมีสถานะที่มีความเป็นไปได้หรือไม่ แต่ทว่า วิโรจน์ อินทนนท์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 ตุลาคม 2559) ได้พูดถึงแนวคิดผ้าขาวในล้านนามีตั้งแต่สมัยการก่อตั้งอาณาจักรหริภุญชัย การลาสิกขาจากพระมาถือเพศฤาษีครองผ้าขาวที่ปรากฏในตำนานมูลศาสนา ความแตกต่าง

ของบพทาสถานะชีปะขาวที่ไม่ใช่ชีปะขาวของครูบาอภิชัยขาวปี การลาสิกขาของครูบาอภิชัยขาวปีเป็นภาวะจำยอมที่ถูกทางคณะสงฆ์บังคับให้ลาสิกขา อนึ่งการลาสิกขาคั้งสุดท้ายอยู่ในภาวะที่บีบคั้นและด้วยความห่วงใยต่อผู้เป็นอาจารย์คือครูบาศรีวิชัยจึงยอมจำนนเปลี่ยนสถานะจากการครองผ้าสีเหลืองเป็นครองผ้าสีขาวยแทน การสำรวจงานภาคเอกสารยังไม่มีข้อมูลยืนยันถึงการเปล่งอุทานกล่าวคำลาสิกขาแต่อย่างไร เสมือนกรณีของพระพิมลธรรม ซึ่งวิโรจน์ อินทนนท์ ได้พูดถึงการลาสิกขาจะต้องเกิดการยอมรับจากตัวบุคคลมาจากใจ เมื่อพิจารณาหลักการของการลาสิกขาในสิกขสูตร (อง.ปญจก. (ไทย) 22/5/4) กลับพบว่าเจตนารมณ์ของครูบาอภิชัยขาวปีกลับสวนทางกับหลักการ 5 ประการในพระสูตร คือ

- ไม่มีแม่ศรัทธาในกุศลธรรม
- ไม่มีแม่หิริในกุศลธรรม
- ไม่มีแม่โอตตปะในกุศลธรรม
- ไม่มีแม่ความเพียรในกุศลธรรม
- ไม่มีแม่ปัญญาในกุศลธรรม

อย่างไรก็ตามแนวคิดการครองผ้าขาวของครูบาอภิชัยขาวปีได้มีจุดยืนที่แตกต่างจากชีปะขาว ผ้าขาวทั่วไป คือการตั้งปณิธานที่ตั้งมั่นในพระพุทธศาสนา การปฏิบัติตนโดยยึดหลักคำสอนพระธรรมวินัยเป็นใหญ่ตามหลักสมณะวิสัย กอปรกับการยึดการดำเนินตามแบบฉบับพุทธจารีตเดิมที่ได้สืบทอดมาจากครูบาศรีวิชัย ทำให้ครูบาอภิชัยขาวปีกล้าที่จะยืนยันการรับแนวคิดมาจากครูบาศรีวิชัย สู่รูปแบบนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ครองผ้าขาว อย่างไรก็ตามผู้วิจัยได้ตั้งข้อสังเกตถึงการสร้างอัตลักษณ์รูปแบบใหม่โดยการยึดครูบาศรีวิชัยเสมือนเป็นศูนย์กลางของพุทธจารีตล้านนาที่ถูกต้องเสมือนดังตัวตนของครูบาศรีวิชัยคืออัตลักษณ์ของพุทธจารีตล้านนา ดังที่ครูบาอภิชัยขาวปีได้อ้างถึงความชอบธรรมนอกเหนือแนวทางที่ได้สืบทอดจากครูบาศรีวิชัยมาถือว่าไม่ใช่พุทธจารีตในล้านนา ซึ่งสังเกตได้จากข้อวิวาทะที่เกิดขึ้นกับกลุ่มสงฆ์ที่ได้รับอิทธิพลด้านการ

ปกครองจากรัฐบาลกลางที่เกิดขึ้นซึ่ง ฟอนน้อยอินทร์ มั่งใหม่ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 17 มกราคม 2560) ได้ยืนยันแนวคิดดังกล่าวว่า “การปฏิบัติตามจารีตเดิมที่ถูกต้องได้มีการสืบจากครุบาศรีวิชัยมาสู่ครุบาอักษิยาวปีและปัจจุบันได้มีการยึดแนวการปฏิบัติใหม่ซึ่งไม่ใช่การจารีตเดิมและไม่ถูกต้อง” แต่ทว่าการมองถึงการสืบแนวคิดดังกล่าวได้สะท้อนถึงการเปลี่ยนผ่านวัตรปฏิบัติของครุบาศรีวิชัยสู่ครุบาอักษิยาวปีที่เสมือนเป็นสายหรือขบวนการสืบทอดกันมาโดยถอดรูปแบบสู่รูปแบบภายใต้ปัญหาสังคมที่เกิดขึ้น ทั้งนี้สู่การเยียวยาสังคมและการสืบทอดพระพุทธศาสนาหนึ่งเพื่อรักษาอัตลักษณ์พุทธจารีตแบบดั้งเดิม

อนึ่งอิทธิพลแนวคิดมหายานเรื่องพระโพธิสัตว์ได้กลายเป็นสิ่งที่สอดคล้องกับแนวทางสายนี้ ซึ่งขบวนการนำโดยครุบาได้รับการนับถือในฐานะต้นบุญหรือพระโพธิสัตว์ (พิสิษฎ์ นาสี, 2558 : 22) และการกลับชาติมาเกิดของพระโพธิสัตว์ช่วยเหลือมนุษย์ในกัลป์ เพื่อสั่งสมบารมีเป็นพระพุทธเจ้าในอนาคต พรศิลป์ รัตนชูเดช (การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มกราคม 2560) ได้ยืนยันถึงการได้รับแนวคิดพระโพธิสัตว์จากการกระทำของครุบาอักษิยาวปีที่เป็นเชิงประจักษ์ให้เห็นถึงการบำเพ็ญตนเพื่อสั่งสมบารมี ขณะเดียวกันได้ปรากฏงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับครุบาอักษิยาวปี เสมือนเป็นเครื่องรองรับแนวคิดต้นบุญกลับชาติมาเกิดดังกล่าว อย่างงานเขียนตำนานพระพญาธรรมมิกราช ตำนานพระยาธัมม 4 ตน ตำนานเมืองฝาง (ตำนานอินทิล) ตำนานยอดลาน ตำนานแดงสี่ลูก ฯลฯ แนวคิดมหายานยังแทรกซึมในรูปแบบการสร้าง สังเกตได้จากการวางผังเขตพุทธาวาสสถานที่อยู่พระพุทธเจ้า การสร้างภาพมายาคติการเข้าถึงตัวตนของพระพุทธเจ้า ความเชื่อดังกล่าวได้เป็นสิ่งสะท้อนถึงแนวคิดที่มีการเจือปนเข้ากับพุทธจารีตดั้งเดิมของล้านนา นอกจากนี้การอ้างการสืบทอดพุทธจารีตมาจากครุบาศรีวิชัย กรณีบทสวดบารมี 30 ทศของครุบาศรีวิชัยว่าด้วยเรื่องของการสะสมบารมีสู่การเป็นพระพุทธเจ้านั้นสะท้อนถึงการรับแนวคิดการบำเพ็ญเป็นพระโพธิสัตว์เข้ามา และบทสวดมนต์ดังกล่าวก็มีวิธีการคล้ายคลึงกับบทธารณิมนต์ทางพุทธศาสนา มหายาน (สุรสวัสดิ์ ศุขสวัสดิ์, 2558, 46)

ดังนั้น อิทธิพลที่มีต่อแนวคิดครูบาอริยชาติวชิระในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถจำแนกออกเป็น 3 แนวคิด คือ 1. แนวคิดจากครูบาศรีวิชัย 2. แนวคิดการครองผ้าขาว 3. แนวคิดต้นบุญพระโพธิสัตว์ จากทั้งสามแนวคิดได้สร้างอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนรูปแบบใหม่ให้กับครูบาภายใต้กรอบพระพุทธศาสนาฐานะนักเคลื่อนไหวทางสังคมในล้านนาที่ยังยึดการปฏิบัติจารีตดั้งเดิมโดย ในทางกลับกันเสมือนครูบาอริยชาติวชิระมีลักษณะทวิลักษณ์เป็นทั้งนักอนุรักษ์นิยมและนักเผยแผ่พระพุทธศาสนา กระบวนการโครงสร้างแนวคิดที่มีความซับซ้อนทำให้ครูบาอริยชาติวชิระมีความแตกต่างจากนักเผยแผ่ศาสนาทั่วไป การทำงานที่เน้นผลสัมฤทธิ์ต่อบุคคลเป็นสำคัญกับประโยชน์ที่พึงจะได้รับ ด้วยการมองข้ามความห่างของชนชั้นทางชาติพันธุ์และทางศาสนาของครูบาอริยชาติวชิระ การเข้าถึงตัวบุคคลได้กลายเป็นรูปแบบการเผยแผ่ที่ได้รับอิทธิพลทางแนวคิดดังกล่าว และรูปแบบการครองผ้าขาวกับภาพลักษณ์ทางสังคมที่ให้ค่าสงฆ์ผู้นำทางศาสนาจำกัดไว้แต่เพียงชายผ้าเหลืองเท่านั้น ขณะเดียวกันภาพลักษณ์ผ้าขาวได้ถูกขึ้นมาแทนที่ทางสังคมได้สร้างมิติใหม่ฐานะผู้นำทางจิตวิญญาณทางศาสนา ประโยชน์ที่เกิดกับสังคมได้เป็นเครื่องสนับสนุนแนวคิดที่สืบทอดมา

6. หลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริยชาติวชิระ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริยชาติวชิระ ได้รับแนวคิดจากทางพระพุทธศาสนาซึ่งถือเป็นอุดมการณ์สู่การทำงานเพื่อพระพุทธศาสนา แนวคิดที่มีพระพุทธศาสนาเป็นหลักได้แปรเปลี่ยนเป็นทางการแสดงออกสู่การปฏิบัติตน ผลงานอันเป็นรูปธรรมที่สร้างขึ้นได้เป็นสัญญาณที่สื่อถึงคุณค่าต่อบุคคลที่ได้สัมผัสและรับประโยชน์ต่อสิ่งที่ปรากฏขึ้น นามธรรมในตัวบุคคลที่สัมผัสถึงหลักธรรมคำสอนของครูบาอริยชาติวชิระได้สร้างกรอบแห่งวิถีทางหรือเป้าหมายในทางพระพุทธศาสนาให้กับบุคคลในทุกระดับชั้นทางสังคมในการยกคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ในสังคมแห่งความเป็นพุทธ อย่างไรก็ตามสถานภาพความเป็นผ้า

ชาวของครูบาอริชัยชาวปีทีดูเสมือนเป็นบุคคลที่นอกกริตทางพระพุทธศาสนาแต่การปฏิบัติตนการทำงานเพื่อสังคมและศาสนาได้มีความสอดคล้องกับหลักการของพระพุทธศาสนาและบ่งบอกถึงตัวตนความเป็นพุทธของครูบาอริชัยชาวปีซึ่งหลักการทางพระพุทธศาสนาที่สัมพันธ์กับการเผยแผ่ของครูบาอริชัยชาวปีมีดังนี้

1) หลักปาฏิหาริย์ 3 (ที.ปา. (ไทย), 11/266-272/212-216) ความสอดคล้องที่มีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริชัยชาวปี การให้ความศรัทธาหรือความเชื่อมั่นในตัวของครูบาอริชัยชาวปีของพหุชนที่ต่างชาติพันธุ์ โดยพื้นฐานความเข้าใจในแก่นของหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาของพหุชนกับการเข้าถึงแก่นแท้มีอยู่จำนวนหนึ่ง ส่วนใหญ่ความศรัทธาที่มอบให้ครูบาอริชัยชาวปีล้วนมาจากการตอบสนองความต้องการเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ในเบื้องต้นตามแนวคิดของ Maslow ให้แก่พหุชน ในการตอบสนองความต้องการดังกล่าวมุมมองของผู้ที่ให้ความศรัทธากับประโยชน์ที่เกิดขึ้นได้มองว่าครูบาอริชัยชาวปีเป็น “ผู้วิเศษ” หรือ “ตนบุญ” ขวัญชีวัน บัวแดง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 ตุลาคม 2559) ได้พูดถึงมุมมองของชาวกะเหรี่ยงที่มีต่อครูบาอริชัยชาวปี คือเทพเจ้าที่ศักดิ์สิทธิ์ ผู้ดลบันดาลสิ่งต่างๆ และสามารถคาดเดาเหตุการณ์ล่วงหน้าได้ ซึ่งในพื้นฐานทางศาสนาของพี่น้องชาวกะเหรี่ยงได้ยึดการนับถือผีเป็นหลัก การเข้ามานับถือครูบาอริชัยชาวปีเสมือนการนับถือพระพุทธศาสนาไปในตัว ทั้งนี้ความเป็นผู้วิเศษที่ได้รับไปสอดคล้องกับคำว่า อิทธิปาฏิหาริย์ (ที.ส. (ไทย), 9/482/214) และอาเทศนาปาฏิหาริย์ (ที.ปา. (ไทย), 11/485/215) ในทางพระพุทธศาสนา แต่กระนั้นวิธีทั้งสองเป็นวิธีการเผยแผ่ที่อิงหลักการโดยการรับแต่ฝ่ายเดียว ทว่าวิธีการของหลักอนุศาสน์ปาฏิหาริย์ คือคำสอนเป็นจริง สอนให้เห็นจริง นำไปปฏิบัติได้ผลสมจริง ดังการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับคำสอน ยุพากันทา (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 ตุลาคม 2559) ได้พูดถึงการปฏิบัติของครูบาอริชัยชาวปีที่ตั้งอยู่ในพรหมวิหารและสอนให้ตนตั้งอยู่ในความเมตตา ผลของการยึดคำสั่งสอนของครูบาอริชัยชาวปีดังกล่าวทำให้ตนมีสภาพชีวิตที่ดีขึ้น

มีจิตใจที่เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่อยู่ตลอด ทั้งนี้ หลักอนุสาสนีปาฏิหาริย์ เป็นหัวใจสำคัญ ของหลักการที่ครูบาอภิชัยขาวปีได้ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ซึ่งหลักการ ของปาฏิหาริย์ 3 เสมือนเครื่องมือมุ่งใจสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของความ ศรัทธาเข้าสู่วิถีทางพระพุทธศาสนา หลักการดังกล่าวเสมือนมีความสอดคล้อง ไปในตัวกับการเผยแผ่ทางพระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปี

2) หลักประโยชน์ 3 (ข.จุ. (ไทย) 30/673/333 ; 755/389) เป็นหลัก การที่สำคัญพระพุทธเจ้าได้ทรงยึดเป็นการสอนว่าด้วยเรื่องของความจริงที่เป็น ประโยชน์ ที่สามารถแก้ทุกข์แล้วนำไปสู่จุดหมายได้หรือหลักการปฏิบัติที่นำไป สู่เป้าหมายได้ หลักการดังกล่าวเมื่อเทียบเคียงเข้ากับการปฏิบัติตนของครูบา อภิชัยขาวปีในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จะเห็นถึงการทำงานของหลัก ประโยชน์ 3 ที่มีอยู่ในการทำงานของท่านที่พยายามจะชี้ให้เห็นจุดมุ่งหมายสำคัญ ที่แสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ท่านกำลังทำอยู่เป็นสิ่งที่กำลังสร้างประโยชน์เพื่อพหุชนผู้ ติดตามได้เข้าสู่วิถีทางแห่งพระพุทธศาสนา ซึ่งทฤษฎีธัมมิกัตถะ ประโยชน์ใน ปัจจุบัน การสร้างประโยชน์ในปัจจุบันของครูบาอภิชัยขาวปี คือ การสงเคราะห์ การดำเนินชีวิตในสังคมซึ่งมาจากปัจจัยภายนอกวัตถุที่จับต้องได้ผ่านการสร้าง สาธารณประโยชน์ การได้พึงสาธารณะประโยชน์ของประชาชนคือประโยชน์ที่ เกิดขึ้นในปัจจุบัน ซึ่งในพระพุทธศาสนาก็สอน ว่าเป็นจุดหมายประการหนึ่งในการ ดำเนินชีวิตของมนุษย์ หรือการปฏิบัติตามธรรมในพระพุทธศาสนา สัมปรายิ กัตถะ คือประโยชน์เบื้องต้นหรือจุดมุ่งหมายในเบื้องต้นที่พ้นจากเรื่องปัจจัย สิ่งแวดล้อมภายนอก คำว่าเบื้องต้นหมายถึงสิ่งที่เลิกลีกพ้นจากปัจจัยภายนอก เข้ามาในจิตใจ ซึ่งจิตใจดังกล่าวคือเรื่องคุณธรรมที่เกิดขึ้นข้างใน ผลของการกระทำที่ครูบาอภิชัยขาวปีได้กระทำให้สังคมเป็นเครื่องที่บ่งบอกถึงสิ่งที่ออกมาจาก ข้างในคือหลักแห่งคุณธรรมที่กำลังประกันชีวิตในเบื้องต้นคือความสุขของ มวลชน อย่างไรก็ตามการพยายามสร้างคนให้อยู่ในกรอบศีลธรรมของครูบา อภิชัยขาวปีเป็นไปเพื่อประโยชน์เบื้องต้นคือความสุข พ่อศรีนวล วงศ์ษา (การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 พฤศจิกายน 2559) กล่าวถึงคำสอนครูบาอภิชัยขาว

ป๊าว “หื้อหมั่นกิน หมั่นตาน ฮักฮาศีลจะได้ขึ้นสวรรค์น้อ” คำสอนที่แฝงด้วยนัยยะแห่งคำวาทะที่ดีเยี่ยมที่จะนำไปสู่ในทางที่ดี คือประโยชน์ในเบื้องหน้าความสุขที่พึงจะได้รับเสมือนเป็นหลักประกันชีวิตว่าเบื้องหน้าคือความสุขความร่มเย็น สัมปรายิกัตถะได้เป็นหลักการที่สำคัญที่ครูบาอริชัยชาวปีได้ยึดมาเป็นหลักในการปฏิบัติและสอนให้กับผู้คนอยู่เสมอ

หลักประโยชน์ 3 ข้อสุดท้ายคือปรมัตถะ คือประโยชน์อย่างสูงสุดหรือนิพพาน เป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในทางพระพุทธศาสนา หลักปรมัตถะกับครูบาอริชัยชาวปีในการเน้นการพัฒนาเชิงวัตถุดูเหมือนจะเป็นเรื่องขัดแย้งและไปคนละทิศละทางระหว่างนิพพานกับวัตถุ อย่างไรก็ตามมุมมองคำว่าปรมัตถะของครูบาอริชัยชาวปีกับการทำความเข้าใจให้กับพหุชนในชนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีต่อระดับความเข้าใจในทางพระพุทธศาสนาเสมือนจะเป็นเรื่องง่ายต่อการสร้างความเข้าใจ โดยผ่านทาง การสร้างศาสนสถานที่มีคติความเชื่อเรื่องจุดมุ่งหมายสูงสุดที่แฝงไว้ นิพพานกับความเชื่อของคนเมืองที่เสมือนเป็นเวียงแก้วได้กลายเป็นแรงดึงดูดให้พหุชนผู้ติดตามครูบาอริชัยชาวปี ได้หันมาสู่วิถีทางบุญโดยการให้ทาน รักษาศีลและภาวนาเพื่อเข้าสู่เป้าหมายสูงสุด ซึ่งพ่ออินปัน มาเรือน (การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 พฤศจิกายน 2559) ได้อ้างถึงครูบาอริชัยชาวปีได้จบการเรียนรู้แบบปรมัตถ์แตกฉานในพระธรรมวินัย อย่างไรก็ตามการเรียนดังกล่าวได้แสดงถึงการยึดหลักปรมัตถะที่ต้องการจะเข้าถึงจุดมุ่งหมายสูงสุดทางพระพุทธศาสนาของครูบาอริชัยชาวปี เพื่อหลักการที่ถูกต้องสู่การเอื้อประโยชน์สร้างคนให้เข้าสู่จุดมุ่งหมายสูงสุดเช่นกัน ทั้งนี้การเข้าถึงหลักปรมัตถะได้สร้างจุดยืนทางสังคมในฐานะผู้ครองผ้าขาวที่มีความอิสระภาพจากการปกครองสงฆ์ให้กับครูบาอริชัยชาวปี ไม่ได้ยึดติดกับรูปแบบสงฆ์แต่มุ่งเน้นประโยชน์เพื่อส่วนรวมเป็นหลัก เพื่อนำพาผู้คนเข้าสู่วิถีแห่งพุทธ การหลุดพ้นจากเครื่องพันธนาการทำให้ครูบาอริชัยชาวปีสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้กับผู้คนต่างศาสนาได้ง่ายขึ้น

7.รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปี

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปี ได้มีรูปแบบที่มีความแตกต่างและมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องด้วยการดำรงผ้าขาวในท่ามกลางกระแสความขัดแย้งทางสงฆ์ระหว่างอิทธิทางศาสนาจาริตใหม่กับจาริตเดิม ทำให้รูปแบบการเผยแผ่เกิดความแตกต่างไปจากผู้นำทางศาสนาในทั่วไป กอปรกับการได้รับแนวคิดรูปแบบจากครูบาศรีวิชัยเป็นการผลิตซ้ำทางรูปแบบการเผยแผ่และความเป็นเฉพาะตัวของครูบาอภิชัยขาวปี ซึ่งรูปแบบดังกล่าวผู้วิจัยได้จำแนกออก 3 รูปแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การจาริก การเขียนหนังสือและคัมภีร์ การสร้างศาสนสถานและสาธารณประโยชน์

พรศิลป์ รัตนชูเดช (การสื่อสารส่วนบุคคล, 30 มกราคม 2560) ได้มองว่าการจาริกเป็นลักษณะรูปแบบของการเผยแผ่ของครูบาอภิชัยขาวปี รูปแบบการจาริกของครูบาอภิชัยขาวปีมีความแตกต่างจากการเดินธุดงค์ ลักษณะการจาริกดังกล่าวเป็นการจาริกเพื่อประโยชน์ของปวงชน ซึ่งมีความสอดคล้องกับปฐมพุทธภาสิตแห่งการประกาศพระพุทธศาสนาของพระพุทธองค์ โดยมองไปที่ประโยชน์สุขของปวงชนเป็นหลัก ขวัญชีวัน บัวแดง (การสื่อสารส่วนบุคคล, 7 ตุลาคม 2559) ได้มองว่าการจาริกไปตามสถานที่ทุรกันดารของครูบาอภิชัยขาวปีดังกล่าวเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้คนชายขอบได้มีโอกาสสัมผัสพระพุทธศาสนาและมีที่พึ่งทางจิตใจ ในการจาริกดังกล่าวเสมือนเป็นการเข้าถึงประชาชนในระดับชนชั้นรากหญ้าชายขอบเพื่อเยี่ยมเยียนไถ่ถามสารทุกข์ที่เกิดขึ้นและเปิดพื้นที่ให้ผู้คนสามารถเข้าถึงบุคคลในระดับผู้นำทางจิตวิญญาณได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยสถานะความเลื่อมล้ำทางสังคมดังกล่าว การกระทำของครูบาอภิชัยขาวปีได้เป็นสื่อกลางแห่งการการช่วยเหลือ ในทางกลับกันผลแห่งการช่วยเหลือดังกล่าวได้เกิดลักษณะแห่งการเปลี่ยนผ่านทางศาสนาด้วยรูปการจาริก ดังกรณีของหมู่บ้านในอำเภอแม่สะเรียงที่ติดตามครูบาอภิชัยขาวปีมาที่อยู่ถื่นฐาน บริเวณวัดพระพุทธบาทผาหนาม ทว่ารูปแบบการจาริกดังกล่าวเป็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงรุก ในการเข้าถึงผู้คนต่างศาสนา ชชาติพันธุ์และวัฒนธรรมในบริเวณที่

พระพุทธศาสนายังไม่มีการเข้าถึง

กรณีการเผยแพร่เชิงรุกดังกล่าว การยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือของครูบาและผลของการยอมรับของชาวกะเหรี่ยงที่มีต่อครูบาอภิชัยขาวปี เหมือนการเผยแพร่เชิงรับไปในตัวกล่าวคือชาวกะเหรี่ยงได้ติดตามครูบาและครูบาได้ส่งเสริมการรักษาศีล 5 เช่น การงดเว้นเนื้อสัตว์ หันมากินเจ เป็นต้นเป็นแนวทางในการปฏิบัติ การเผยแพร่เชิงรุกและรับที่มีต่อชาวกะเหรี่ยงดังกล่าวสอดคล้องหลักปาฏิหาริย์ 3 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), 2556, น. 6) การสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ใช้ในการเผยแพร่พระพุทธศาสนา คือ 1) อิทธิปาฏิหาริย์ 2) อาเทศนาปาฏิหาริย์ 3) อนุสาสนีปาฏิหาริย์ การแสดงปาฏิหาริย์ 3 เป็นกระบวนการสั่งสอนของพระพุทธเจ้าที่ใช้กับบุคคลในระดับต่างๆ โดยเฉพาะอนุสาสนีปาฏิหาริย์ ปาฏิหาริย์ทางคำสอนที่สามารถนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติได้ผลจริงอย่างอัศจรรย์ เกิดการรู้แจ้งด้วยปัญญา ทางกลับกันรูปแบบการสั่งสอนของพระพุทธศาสนาได้เป็นเครื่องยืนยันเป็นกรอบในการเผยแพร่ของครูบาอภิชัยขาวปีไม่ได้อยู่เหนือวิสัย

การเขียนหนังสือและคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา เป็นอีกหนึ่งรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปี ที่บ่งถึงความอุดมไปด้วยปัญญาทางพระพุทธศาสนา พระประกอบบุญ สิริวงโม (การสื่อสารส่วนบุคคล, 8 พฤศจิกายน 2559) ได้ตั้งข้อสังเกตถึงการเรียนคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาในล้านนาของครูบาอภิชัยขาวปีไม่ได้เรียนรู้มาจากสำนักของครูบาศรีวิชัยเพียงอย่างเดียว การเรียนคัมภีร์มีความเป็นไปได้ถึงการเดินทางไปศึกษาที่สำนักพระปริยัติธรรมวัดฝายหิน ซึ่งเป็นศูนย์กลางการศึกษาที่มีขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในล้านนาเป็นแหล่งคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา และหลักสูตรการเรียนรู้นี้ดังกล่าวได้มีความสอดคล้องกับครูบาอภิชัยขาวปี จากการลงพื้นที่เก็บข้อมูล พ่ออินปัน มาเรือน (การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 พฤศจิกายน 2559) พูดถึงครูบาอภิชัยขาวปีได้เรียนจบปรมัตถธรรมสัทมรรค ประเด็นดังกล่าวได้ตรงกับพระประกอบบุญ สิริวงโม ได้สันนิษฐานว่าคัมภีร์สัทมรรคแปด เป็นหลักสูตรที่ครูบาอภิชัยขาวปีได้ร่ำเรียนมา ในงานเขียนของ ลานนาสีโหภิขุ ได้พูดถึงการจัดการศึกษาของสงฆ์ล้านนา

ในสำนักพระปริยัติธรรมวัดฝายหินในขณะนั้นเรียกว่า สหามรรคแปด แต่ถึงกระนั้นการตั้งข้อสังเกตการได้รับศึกษาคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปี ได้การแสดงให้เห็นถึงความรู้ในทางพระพุทธศาสนา ส่งผลให้ ครูบาอภิชัยขาวปีมีลักษณะที่มีความเป็นเฉพาะตัวในการเขียนคัมภีร์ทางพุทธศาสนาอปรกับความเป็นบุคคลประเภทอนุรักษนิยมทำให้งานเขียนมีความขัดแย้งกับอิทธิพลการศึกษาจากส่วนกลาง อย่างไรก็ตามข้อดีของงานเขียนของท่านได้มีอิทธิพลต่อบุคคลทั้งในพุทธศาสนาและนอกพุทธศาสนา ที่ได้ยึดถือเป็นธรรมเนียมการปฏิบัติ โดยยึดงานเขียนและคัมภีร์เป็นสัจจะแทนคำสอนครูบาอภิชัยขาวปีสู่การปฏิบัติที่ยึดธรรมเนียมจารีตสืบกันมา

ทว่าการเผยแผ่ด้วยวิธีการเขียนหนังสือ ตำรา การเขียนและคัดลอกคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาลงใบลาน ของครูบาอภิชัยขาวปีในช่วงบั้นปลายชีวิต และได้อุทิศเวลานั่งเขียนคัมภีร์ใบลานอย่างหนักชีวิตหลังจากที่เพล่าๆ งานก่อสร้าง ด้วยองค์ความรู้ในทางพระพุทธศาสนาแม้จะได้ศึกษากับครูบาศรีวิชัย อย่างไรก็ตามการวิเคราะห์ในข้างต้น ได้สะท้อนถึงองค์ความรู้สำคัญทำให้ครูบารังสรรค์งานเพื่อพระพุทธศาสนา กระทั่งมีผลงานการจารใบลานในลักษณะ “นิทานธรรม” จำนวนมากมาย ได้แก่ นิทานธรรมกัมมัญฐาน 40 นิทานธรรมมรรค 8 ประการ นอกจากนี้ยังมีหนังสือองค์ศาสนา 2 ห่อง ปืบสา (สมุดข่อย) ที่มีการอ้างถึงครูบาอภิชัยขาวปีได้เขียนขึ้นมา อาทิ เรื่องคร่าวเจ้าพ่อราชสัมพันธ์ตำนานพระยาธรรมมิกราช ตำนานแม่ระมิงค์ ตำราดูพระอาทิตย์และพระจันทร์เป็นต้น (เพ็ญสุภา สุขคตะใจอินทร์, [ออนไลน์] 12 ต.ค.2559) ทั้งนี้การเผยแผ่คำสอนทางศาสนาผ่านการเขียน รจนาและการจารของครูบาอภิชัยขาวปี ถือเป็นจารีตวัฒนธรรมที่ครูบาอาจารย์ผู้ทรงภูมิความรู้ในล้านนาได้กระทำสืบต่อกันมา ขณะเดียวกันยังเป็นการสืบทอดคำสอนของพระพุทธศาสนาตามความถนัดของครูบาอาจารย์ที่ได้ถ่ายทอดมา ยังเป็นช่องทางให้บุคคลในระดับต่างๆ สามารถเข้าถึงคำสอนของพระพุทธเจ้าได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

อนึ่ง การเผยแพร่ที่แสดงเชิงประจักษ์เป็นรูปธรรมให้กับครูบาอภิชัยขาวปีคือการสร้างงาน ศาสนสถานและงานสาธารณประโยชน์ แสดงถึงบทบาทสำคัญของครูบาอภิชัยขาวปีในการทำนุบำรุงศาสนสถานและช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์ในล้านนา ด้วยแนวคิดที่ได้รับการสืบทอดจากครูบาศรีวิชัย ผู้ก่อฤทธิศตน์เพื่องานพัฒนาสังคม ในด้านการก่อสร้างศาสนสถานที่เน้นความแข็งแรง โปร่ง โล่งสบายในการใช้สอยประโยชน์ในทางศาสนา ศิลปะลวดลายที่เน้นความเรียบง่ายพอเหมาะ กับศาสนสถานเป็นจุดเด่นในเชิงโครงสร้างงานก่อสร้างของครูบาท่าน พัฒนาการในการก่อสร้างในยุคแรกๆ จะเน้นในการสร้างศาสนสถานตามสถานที่ต่างๆ ในเขตเชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ตากและประเทศพม่า ในยุคต่อมาตั้งแต่ช่วงอายุ 36-42 ปีเป็นต้นมา ได้มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลืองานสาธารณประโยชน์โดยเฉพาะโรงเรียน ในบั้นปลายชีวิตของท่าน มักมีชาวบ้านและชุมชนในท้องถิ่นนิมนต์ให้ท่านไปเป็นประธาน “นั่งหนัก” เพื่อช่วยเหลือในการสร้างอาคารประเภทสาธารณกุศลมากยิ่งขึ้น เนื่องจากมีอาจารย์คอยงบประมาณจากทางรัฐบาลได้ สิ่งก่อสร้างเหล่านี้ประกอบด้วย โรงเรียน โรงพยาบาล ที่ว่าการอำเภอ สถานีอนามัย บ่อมตำรวจ ถนน สะพาน บ่อบาดาล อนุสาวรีย์ ฯลฯ นับรวมสิ่งก่อสร้างทั้งศาสนสถานและสาธารณประโยชน์ ที่ครูบาอภิชัยขาวปีเริ่มตั้งแต่อายุ 24 ถึง 65 ปีจากบันทึกของท่านได้ทั้งสิ้นจำนวน 109 แห่ง (เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์, [ออนไลน์] 12 ต.ค.2559)

การสร้างศาสนสถานและสาธารณประโยชน์ เป็นรูปแบบการเผยแพร่พระพุทธศาสนาเชิงสัญลักษณ์ของครูบาอภิชัยขาวปีผ่านการสร้างศาสนสถาน ซึ่งในรูปแบบการสร้างเชิงสัญลักษณ์ได้มีการแฝง นัยยะของการสร้างศาสนสถานบนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์และการสร้างพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ขึ้นมาเพื่อเข้าถึงพระพุทธเจ้า โดยผ่านการเล่าเรื่องราวทางศาสนสถานเขตพุทธาวาส สังเกตช่วงแรกครูบาอภิชัยขาวปีจะเน้นหนักการสร้างศาสนสถานบนพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ตามตำนานพื้นบ้าน การสร้างพื้นที่ทับซ้อนเสมือนการผลิตซ้ำบนฐานที่ตั้งตำนานทางพระพุทธศาสนาในท้องถิ่นขึ้นมา การให้คำกับของใหม่ได้กลายเป็นแรงดึงดูด

รื้อฟื้นความศรัทธาคนท้องถิ่นขึ้นมา นอกจากการสร้างในพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์การรับนิมนต์ไปสร้างยังศาสนสถานต่างๆ ยังเป็นประกาศถึงขอบเขตการแผ่ของพระพุทธศาสนาในสถานที่ต่างๆ ผ่านสัญลักษณ์ทางศาสนสถานและสิ่งหนึ่งที่สร้างความแตกต่างจากผู้นำทางพุทธศาสนาอื่นๆ คือ การช่วยเหลือสังคมของครูบาอภิชัยขาวปี โดยการสร้างสาธารณประโยชน์ในด้านต่างๆ สะท้อนถึงแต่ละพื้นที่เกิดการยอมรับบทบาทของครูบาอภิชัยขาวปีมากขึ้น การขยายขอบเขตการสงเคราะห์สังคมได้เป็นกิจกรรมหลักของท่าน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการสร้างที่ไม่จำกัดเฉพาะเขตพื้นที่พุทธและจำเพาะของพุทธ ทำให้ครูบาอภิชัยขาวปีเสมือนผู้บันดาลอานวยสิ่งต่างๆ แต่ถ้ามองลึกเข้าไปอีก รูปแบบการเผยแผ่ของครูบาอภิชัยขาวปีดังกล่าวได้กลายเป็นการแทรกซึมและเกิดการซึมซับความเป็นพุทธศาสนาเข้าไปในตัวของผู้รับ ซึ่งเป็นวิธีที่แสดงถึงการได้รับอะไรจากพุทธศาสนาและพุทธศาสนาได้มอบประโยชน์อะไรให้กับสังคม โดยมีครูบาอภิชัยขาวปีเป็นตัวแทนสื่อกลางแห่งการเชื่อมพระพุทธศาสนากับสังคมโดยเฉพาะผู้คนแต่ละชาติพันธุ์ต่างๆ และต่างศาสนา

8.วิธีการเผยแผ่ของครูบาอภิชัยขาวปี

จากรูปแบบของการเผยแผ่จะพบเห็นถึงลักษณะเด่นในตัวของครูบาอภิชัยขาวปีที่มีรูปแบบเป็นลักษณะเฉพาะในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาคือรูปแบบของการจาริก รูปแบบของการเขียนคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาและรูปแบบการสร้างศาสนสถานสาธารณประโยชน์ซึ่งในความเป็นรูปแบบจะพบเห็นถึงวิธีการและกระบวนการสร้างความศรัทธาของผู้คนให้เกิดความเชื่อมั่นน้อมเข้ามาสู่พระพุทธศาสนา กระทั่งคนต่างศาสนาและไม่รู้จักศาสนาสามารถเข้ามาสู่ร่องรอยแห่งพระพุทธศาสนา ในวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปีดังกล่าวถ้าศึกษาชีวประวัติในแต่ละฉบับจะพบว่า ครูบาอภิชัยขาวปีได้มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาในการทำกิจกรรมเพื่อพุทธศาสนาและสังคมตั้งแต่อายุ 24 จนถึงมรณภาพ อย่างไรก็ตามการเคลื่อนไหวไปในแต่ละพื้นที่

จะมีผู้คนติดตามไปมีทั้งนักบวช คหบดี ช่าง พ่อค้าและแม่ค้า เป็นขบวนในการเคลื่อนไหวดังกล่าว แม่ยุพา กัญจนวงศ์ (การสื่อสารส่วนบุคคล, 11 พฤศจิกายน 2559) ลูกพ่อค้าผู้ติดตามครุบาอภิชัยขาวปีได้เล่าว่า ในสมัยที่ตนเป็นเด็กเล็กเมื่อครุบาจะออกเดินทางไปสร้างมีผู้คนหลายพวกเป็นต้นว่าพระภิกษุสงฆ์ ช่าง พ่อค้าแม่ค้า ติดตามกันไปเป็นขบวนและครุบาได้สอนถึงการช่วยเหลือจนเจือกัน ในระหว่างทาง จากกรณีดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความศรัทธาที่มอบให้ครุบาอภิชัยขาวปี วิธีการสำคัญที่ทำให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏ คือ การสอนผ่านการเทศน์และผ่านงานก่อสร้าง

การสอนผ่านการเทศน์เป็นวิธีการสำคัญของครุบาอภิชัยขาวปีในการสร้างความเข้าใจในคำสอนทางพระพุทธศาสนา วิธีการดังกล่าวเป็นแนวทางที่พระพุทธเจ้าได้ใช้แสดงธรรม (เทศน์) (วิ.ม. (ไทย) 4/20/27) และทรงแนะนำสั่งสอน (ส.ม. (ไทย) 19/901/434) จากการศึกษางานเขียนยังพบว่านอกจากการรับนิมนต์ไปนั่งหนักรการก่อสร้างครุบาจะใช้เวลาตอนกลางคืนเทศน์สั่งสอนประชาชนผู้มาทำบุญ ซึ่งสอดคล้องกับการให้ข้อมูลภาคเอกสารของ อนุ เนินหาด ว่ามีการสั่งสอนโดยการเทศน์ในตอนกลางคืน โดยที่ครุบาจะเน้นการสอนหลักธรรมที่เป็นพื้นฐานง่ายต่อการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะเรื่องศีล 5 อันเป็นบรรทัดฐานทางสังคมที่ครุบาอภิชัยขาวปีจะเน้นสอนให้ผู้ตั้งอยู่ในหลักธรรมและสามารถดำรงชีวิตบนทางขนานกล่าวคือชีวิตทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป ซึ่งในงานเขียนของท่านจะมีการเน้นในเรื่องศีลดังกล่าวอยู่เสมอเพราะเอื้อต่อการดำรงชีวิตได้ง่ายมากกว่าการจะไปรักษาศีล 8 ในงานศาสนาสองห้องก็ได้ป่งถึงศีล 5 เหมาะสมกับฆราวาสทั่วไป และการสอนระเบียบการปฏิบัติตามจารีตดั้งเดิม ทำให้ผู้คนบางส่วนที่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงจากอำนาจรัฐบาลกลางไม่ได้หันมายึดครุบาอภิชัยขาวปีเป็นหลักสะท้อนถึงการยึดมั่นในจารีตเดิมล้านนาในมิติอีกด้านหนึ่งครุบาอภิชัยขาวปีได้เป็นตัวสะท้อนถึงอำนาจทางสังคมที่มีมวลชนนับถือในการเคลื่อนไหวทำกิจกรรมต่างๆ ในสังคม ซึ่งอำนาจทางสังคมที่ได้รับเกิดจากการที่ครุบาอภิชัยขาวปีได้ยึดเอาหลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็น

ที่ตั้ง และในมุมมองของผู้คนส่วนใหญ่ในล้านนามีพื้นฐานความเป็นพุทธอยู่แล้ว ทำให้ครูบาอภิชัยขาวปีเผยแผ่ด้วยการสั่งสอนอบรมเทศนาได้ง่ายยิ่งขึ้น

การสร้างพื้นที่สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของครูบาอภิชัยขาวปีได้เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้คนเกิดความศรัทธาได้ง่ายมากขึ้น อาจเนื่องด้วยเป็นภาพลักษณ์ที่มีการจับต้องได้และทรงคุณค่าต่อการพบเห็น ความเชื่อเรื่องผู้มีบุญบารมี หรือ ตันบุญ ทำให้ครูบาอภิชัยขาวปีเกิดการยอมรับทางสังคม เกิดมวลชนในการติดตามมากยิ่งขึ้นและการเดินทางไปสร้างศาสนสถานในแต่ละถิ่นจะมีผู้คนหลั่งไหลกันมาทำบุญ การช่วยเหลือผ่านการรับนิมนต์ไปในสถานที่ห่างไกลความเจริญทำให้บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเชิงสัญลักษณ์มีการขยายเป็นวงกว้างมากยิ่งขึ้น นอกจากศาสนสถานอันเป็นสัญลักษณ์ ผู้คนในถิ่นห่างไกลความเจริญต่างมองถึงการให้ความสำคัญการเอาใจใส่ของครูบาอภิชัยขาวปีที่มีต่อเขา ในทางกลับกันเป็นการเชื่อมโยงระหว่างตัวพุทธศาสนาสู่ตัวสังคม เสมือนการสร้างเครือข่ายชาวพุทธของขบวนการครูบาอภิชัยขาวปี ซึ่งงานเอกสารของขวัญชีวัน บัวแดง ได้แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ดังกล่าวคือ มีการโยกย้ายถิ่นฐานมาขออาศัยอยู่กับครูบาอภิชัยขาวปีและการเดินทางจากต่างจังหวัดเข้ามาช่วยครูบาในการก่อสร้าง ซึ่งจะไปสอดคล้องกับระบบหัววัดซึ่งเป็นจารีตเดิมล้านนา ทั้งนี้จะเห็นถึงวิธีการเชื่อมโยงเครือข่ายของสังคมพุทธศาสนาที่มีการแผ่ขยายขึ้นในแถบภาคเหนือตอนบนของขบวนการครูบาอภิชัยขาวปี จากการนิมนต์เดินทางไปนั่งหนัก เทศนาสั่งสอนและการสร้างศาสนสถานงานสาธารณประโยชน์ให้กับสังคม ข้อสังเกตอีกอย่างหนึ่งสถานะภาพของครูบาอภิชัยขาวปีกับการสร้างเครือข่ายทางพระพุทธศาสนาผ่านวิธีการดังกล่าว ทำให้ขบวนการมีความมั่นคง กระทั่งรัฐบาลองค์กรสงฆ์ต่างให้การยอมรับโดยการมอบรางวัลให้เป็นประจักษ์ ซึ่งเมื่อย้อนดูรัฐบาลและคณะสงฆ์จากส่วนกลางได้มีความขัดแย้งกับการเคลื่อนไหวทางสังคมของครูบาอภิชัยขาวปี โฉนเปื่องปลายต่างยอมรับความชอบธรรมของครูบาอภิชัยขาวปี

9. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

บทบาบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริยชาวปี๋ที่ต่อสังคมและพระพุทธศาสนา จากการศึกษาวิจัยพบว่าอิทธิพลที่มีต่อแนวคิดครูบาอริยชาวปี๋ในการขับเคลื่อนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาสามารถจำแนกออกเป็น 3 แนวคิด คือ 1) แนวคิดจากครูบาศรีวิชัย 2) แนวคิดการครองผ้าขาว 3) แนวคิดตนบุญพระโพธิสัตว์ จากทั้งสามแนวคิดได้สร้างอัตลักษณ์ความเป็นตัวตนรูปแบบใหม่ให้กับครูบาภายใต้กรอบพระพุทธศาสนาฐานะนักเคลื่อนไหวทางสังคมในล้านนาที่ยังยึดการปฏิบัติจารีตดั้งเดิมโดย ในทางกลับกันเสมือนครูบาอริยชาวปี๋มีลักษณะทวิลักษณ์เป็นทั้งนักอนุรักษ์นิยมและนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในตัวของตัวเอง การเผยแผ่ของครูบาอริยชาวปี๋เมื่อวิเคราะห์จะเห็นถึงหลักการของพระพุทธศาสนาในการทำงาน ซึ่งมีหลักการ 2 หลักใหญ่คือ หลักปาฏิหาริย์ 3 และหลักประโยชน์ 3 เป็นหลักการที่มีความสอดคล้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริยชาวปี๋

อย่างไรก็ตามบทบาบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริยชาวปี๋ได้มีรูปแบบที่มีความแตกต่างและมีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว เนื่องด้วยการดำรงผ้าขาวในท่ามกลางกระแสความขัดแย้งทางสังคมระหว่างอิทธิทางศาสนาจารีตใหม่กับจารีตเดิม ทำให้รูปแบบการเผยแผ่เกิดความแตกต่างไปจากผู้นำทางศาสนาทั่วไป กอปรกับการได้รับแนวคิดรูปแบบจากครูบาศรีวิชัยเป็นการผลิตซ้ำทางรูปแบบการเผยแผ่และความเป็นเฉพาะตัวของครูบาอริยชาวปี๋ ซึ่งรูปแบบดังกล่าวผู้วิจัยได้จำแนกออก 3 รูปแบบของการเผยแผ่พระพุทธศาสนา คือ การจาริก การเขียนหนังสือและคัมภีร์ การสร้างศาสนสถานและสาธารณประโยชน์ ซึ่งในความเป็นรูปแบบจะพบเห็นถึงวิธีการและกระบวนการสร้างความศรัทธาของผู้คนให้เกิดความเชื่อมั่น น้อมเข้ามาสู่พระพุทธศาสนา กระทั่งคนต่างศาสนาและไม่รู้จักศาสนาสามารถเข้ามาสู่ร่องรอยแห่งพระพุทธศาสนา ในวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริยชาวปี๋ดังกล่าวถ้าศึกษาชีวประวัติในแต่ละฉบับจะพบว่า ครูบาอริยชาวปี๋ได้มีการเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลาในการทำ

กิจกรรมเพื่อพุทธศาสนาและสังคมตั้งแต่อายุ 24 จนถึงมรณภาพ อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวไปในแต่ละพื้นที่ได้เกิดการยอมรับและศรัทธาซึ่ง วิธีการสำคัญที่ทำให้เกิดความศรัทธาในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏคือ การสอนผ่านการเทศน์ และผ่านงานก่อสร้าง การเชื่อมโยงของเครือข่ายทางสังคมด้วยวิธีการดังกล่าวได้สร้างพื้นที่สัญลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของครูบาอริชัยชาวปีเป็นวิธีการที่ทำให้ผู้คนเกิดความศรัทธาได้ง่ายมากขึ้น ผลจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริชัยชาวปีได้เกิดคุณค่าและผลสัมฤทธิ์ต่อตัวบุคคล ครอบครัว สังคมและศาสนา การยกระดับคุณภาพชีวิตและสภาพการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากตัวบุคคล ครอบครัว และสังคมจากกลุ่มชนที่ได้รับอิทธิพลการเผยแผ่ของครูบาอริชัยชาวปี ได้เป็นตัวชี้วัดถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นและยังเป็นการรองรับคุณค่าที่เกิดกับพระพุทธศาสนา ด้วยการดำเนินชีวิตตามแนวทางศีลธรรมด้วยการปลูกฝังผ่านการเผยแผ่ของครูบาอริชัยชาวปี

บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริชัยชาวปีเป็นภาพลักษณ์การเคลื่อนไหวในฐานะ “ผู้นำทางจิตวิญญาณ” ของครูบาอริชัยชาวปีในการเคลื่อนไหวแถบดินแดนภาคเหนือหรือล้านนา โดยมีจุดประสงค์เพื่อสงเคราะห์ทั้งฝ่ายศาสนจักรและอาณาจักรและเมื่อศึกษาข้อมูลในภาคเอกสารต่างๆ จะพบว่าไม่มีการจำกัดเฉพาะเพียงแต่ด้านศาสนจักรการจุแนจื้อและเกื้อกูลฝ่ายอาณาจักรด้านต่างๆ ได้กลายเป็นภารกิจของขบวนการเคลื่อนไหวครูบาอริชัยชาวปี ในมิติหนึ่งถ้าสังเกตการเคลื่อนไหวดังกล่าวจะเห็นการขึ้นเกิดของพื้นที่เชิงสัญลักษณ์ทางพุทธศาสนาที่ทรงคุณค่าแอบแฝงในด้านความเชื่อจิตใจ ซึ่งเป็นสัญญาณบ่งบอกถึงความมั่นคงทางพระพุทธศาสนาและยังสะท้อนเห็นถึงผลสัมฤทธิ์ที่เกิดขึ้นจากการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของครูบาอริชัยชาวปี

ยังมีประเด็นอื่นที่น่าศึกษาอยู่อีกมากให้เข้าใจลงลึกอย่างละเอียดชัดเจนในบางประเด็นและมีการศึกษาปัจจัยที่หลากหลายด้านของครูบาอริชัยชาวปี เช่น

1. ควรมีการศึกษาเรื่อง “อิทธิพลการเคลื่อนไหวของครูบาภิชัยชาวปีที่มีต่อสังคมล้านนา” ซึ่งเป็นการศึกษาสภาพองค์รวมของการเคลื่อนไหวทางสังคมในมิติด้านต่างๆ ของครูบาภิชัยชาวปีว่ามีอิทธิพลต่อปัจจัยการดำเนินชีวิตของบุคคล สังคมอย่างไร

2. ควรมีการวิเคราะห์เรื่อง “วิเคราะห์หลักธรรมของหนังสือศาสนาสองห้องที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา” สืบเนื่องจากหนังสือศาสนาสองห้องเป็นหนังสือที่ครูบาภิชัยชาวปีได้เรียบเรียงเขียนขึ้นมาเพื่อที่จะชี้แจงการดำเนินตามพุทธจารีตเดิมในล้านนา ทว่าเนื้อความของหนังสือดังกล่าวได้มีการตีความว่าความขัดแย้งต่อทางคณะสงฆ์และยังมีอิทธิพลต่อแนวคิดที่เป็นเชิงลบ ทั้งนี้เพื่อความกระจ่างแจ้งในส่วนเนื้อหาของคำสอนครูบาภิชัยชาวปี จึงเป็นเรื่องที่สำคัญต่อการวิเคราะห์เพื่อเทียบเคียงว่ามีความเที่ยงตรงตามคัมภีร์พระพุทธศาสนาอย่างไร

3. ควรมีการศึกษาเรื่อง “การเปรียบเทียบการเผยแผ่พระพุทธศาสนากรณีศึกษาเปรียบเทียบครูบาศรีวิชัยกับครูบาภิชัยชาวปี” การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในดินแดนแถบล้านนาระหว่างครูบาศรีวิชัยกับครูบาชาวปีกับสถานะระหว่างอาจารย์กับศิษย์ ซึ่งมีลักษณะเด่นในการเผยแผ่ที่คล้ายคลึงกันและมีความแตกต่าง ทั้งนี้เป็นการศึกษาที่น่าสนใจสำหรับเปรียบเทียบบทบาทเพื่อได้องค์ความรู้ใหม่ในมิติการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในขบวนการเดียวกัน

เอกสารอ้างอิง

(1) หนังสือ

- กิจชัย เอื้อเกษม.(2556). *สมาธิภาวนาในคัมภีร์อักษรธรรม*. สถาบันวิจัยนานาชาติ
ธรรมชัยออสเตรเลียและนิวซีแลนด์.
- ไกรศรี นิมมานเหมินทร์. (2525). *ความรู้พื้นฐานด้านลานนาคดี : ศาสนาและ
วัฒนธรรม*. ใน ล้านนาปริทัศน์. พิมพ์ในวาระครบรอบปีคล้ายวันมรณะ
ของนางกิมฮ้อ นิมมานเหมินทร์.
- คณะสงฆ์จังหวัดเชียงใหม่-ลำพูน.(2494). *คำแถลงการณ์เรื่ององค์ศาสนา 2 ห้อง*.
เชียงใหม่ : พุทธนิคม.
- คณาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2551). *งานวิจัยและ
วรรณกรรมทางพระพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ครูบาอภิชัยขาวปี. (2496). *ชีวประวัติองค์สมัยสามห้องของท่านอภิชัยขาวปี*.
เชียงใหม่ : ดวงตะวันการพิมพ์.
- ชูลิทธิ ชูชาติ.(2535). *แนวคิดเกี่ยวกับเรื่องครูบาในล้านนา*. เชียงใหม่ : วิทยาลัย
ครูเชียงใหม่ สหวิทยาลัยล้านนา.
- ประดิษฐ์ รัตนพรหม. (2525). *ประวัติชีวิตครูบาอภิชัยขาวปี*. เชียงใหม่ : รุ่งเรือง
การพิมพ์ .
- พรรณเพ็ญ เครือไทย. (2540).*วรรณกรรมพุทธศาสนาในล้านนา*. เชียงใหม่ :
สำนักพิมพ์ตรัสวิน.
- พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต).(2553). *ปัญญาต้องคู่กับกรุณาจึงจะ
พาชาติรอด*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2542). *ก้าวไปในบุญ*. กรุงเทพมหานคร :
สหธรรมิก.
- พระพุทธโฆสเถระ. (2553). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. แปลโดย สมเด็จพระพุทธาจารย์
(อจ อาสภมหาเถร). พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : ธนาเพรส.

- พระอภิไชย ขาวปี. (ม.ป.ป.). *มูลศาสนา*. เชียงใหม่ : ธาราทองการพิมพ์.
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ลานนาลีโหมกขุ.(2516). *ปฐมสังฆราชาของลานนาไทย*. เชียงใหม่ : วิบูลย์การพิมพ์.
- ศิริศักดิ์ อภิศักดิ์มนตรี. (2559). *ข้อวินิจฉัยประวัติครูบาศรีวิชัย*. เชียงใหม่ : กลุ่มพุทธมาลัย.
- สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล. (2558). *ประวัติศาสตร์ล้านนา*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- สุรสวัสดิ์ สุขสวัสดิ์, ม.ล..(2558). *พระพุทธรูปล้านนา กับคติพระพุทธศาสนา มหายานแบบตันตระนิกายวัชรยาน*. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- อนิวัช แก้วจำนง. (2552). *การจัดการทรัพยากรมนุษย์*. สงขลา : ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- อภิไชย ขาวปี.(2507). *ประวัติถนนขึ้นดอยสุเทพของครูบาศรีวิชัย*. พิมพ์แจกงานประดิษฐานรูปของครูบาศรีวิชัย ณ แท่นเชิงดอยสุเทพทางห้วยแก้ว.
- อภิไชย ขาวปี.(2494). *องค์ศาสนา 2 ห่อง*. เชียงใหม่ : อุปะติพงษ์.

(2) บทความ

- เพ็ญสุภา สุขคตะใจอินทร์. (2555). *จอบแรกครูบาจุดเริ่มขบวนประชาชน*. มติชนสุดสัปดาห์. 33 (1681).
- ขวัญชีวัน บัวแดง และพิสิษฐ์ นาสี. (2558). *งานพิธีเปลี่ยนผ้าครุขาวาวปี : การสร้างและสานต่อเครือข่ายลูกศิษย์และผู้เชื่อถือศรัทธา*. สังคมศาสตร์. 27 (2), 38.

วิโรจน์ อินทนนท์. (2552). ซีปะขาว (ผ้าขาว). ใน *เล่าขานตำนานธรรมฉบับครูบาเจ้าอภิชัยขาวปี*. รวบรวมจัดพิมพ์โดย ไมตรี ภาวิง. เชียงใหม่ : วัดพระพุทธบาทผาหนาม จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสครบรอบ 32 ปี ครูบาเจ้าอภิชัยขาวปี.

วิบูลย์ วงษ์ประเสริฐ. (2517). *ครูบาอภิชัยขาวปี วัดพระบาทผาหนาม อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน ศิษย์ของครูบา ศรีวิชัย*. อภินิหารและพระเครื่อง. 3 (29), 48.

อนุเกริก อนุกุล. (2518). *ครูบาอภิชัยขาวปี นักบุญผู้เจริญรอยตามครูบาศรีวิชัย*. พระเครื่องและพุทธานภาพ. 2 (3), 53.

(3) วิทยานิพนธ์ / งานวิจัย

พระครูวิสุทธิธรรมโฆสิต (สัมพันธ์ สิริธมโม). (2555). *ความเป็นครูบา : กรณีศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระมหาศรัณยู ปญฺญารโ. (2546). *การศึกษาหลักการและวิธีการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระสุธรรมยานเถร (ครูบาอินทจักรรักษา)*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระสมชาย ธมฺมสาโร. (2556). *ศึกษาบทบาทพระครูบาเจ้าศรีวิชัย สิริวิโช ในฐานะนักบุญแห่งล้านนา กรณีศึกษาการบูรณะปฏิสังขรณ์ศาสนสถานในล้านนา*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสนตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

โสภา ชานะมูล. (2534). *ครูบาศรีวิชัย ต้นบุญแห่งล้านนา (พ.ศ. 2421-2481)*. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตร มหาบัณฑิต. คณะศิลปศาสตร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

(4) รายงาน/เอกสารประกอบสัมมนา

ขวัญชีวัน บัวแดง. (2558). *ครูบาในพุทธศาสนาแบบล้านนา : ความหมาย วัตรปฏิบัติและความสัมพันธ์กลุ่มชาติพันธุ์*. รายงานโครงการทบทวน สภาพองค์ความรู้. เชียงใหม่ : คณะสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
ขวัญชีวัน ศรีสวัสดิ์. (2532). *ขบวนการครูบาชาวปืกับกะเหรี่ยงโปว์ในภาคเหนือ ของประเทศไทย*. รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรม แห่งชาติ.

(5) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

เพ็ญสุภา สุขคตะใจอินทร์. (2559). 3 มีนาร่วมรำลึก “ครูบาอภิชัยชาวปื” : ศาสนทายาทผู้สืบสานแนวทางสายตนบุญ. ค้นเมื่อ 12 ตุลาคม 2559 จาก : <https://www.facebook.com/notes/1044011385613132>.

(6) เอกสารต่างๆ

ใบปลิวเชิญชวนร่วมทำบุญร่วมกับครูบาอภิชัยชาวปื. (2513). พิมพ์โดย อุดมพร อัสวางกูร. เชียงใหม่ : กลางเวียง.
ใบแม่กุศลการสร้างทาง อภิชัย ชาวปื. (2482). พิมพ์โดย นายเมืองใจ ชัยนิลพันธ์. เชียงใหม่ : เจริญเมือง.

(7) บทการสื่อสารส่วนบุคคล

ก. พระสงฆ์

พระครูคัมภีรธรรม, เจ้าอาวาสวัดทุ่งปูน ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่, 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2559.
พระครูสุนทรอรธการ, เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอฝาง จังหวัดลำพูน, 11 พฤศจิกายน พ.ศ.2559.
พระประกอบบุญ สิริญาโณ, วัดม้าว้น ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, 8 พฤศจิกายน พ.ศ.2559.

ข. ขรรรวาส

ดร.พรศิลป์ รัตนชูเดช, อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตเชียงใหม่, 30 มกราคม พ.ศ.2560.

ผศ.ดร.วิโรจน์ อินทนนท์, อาจารย์ประจำภาควิชาปรัชญาและศาสนา
คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 7 ตุลาคม พ.ศ.2559.

ผศ.ดร.ขวัญชีวัน บัวแดง, อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 7 ตุลาคม พ.ศ.2559.

พ่อน้อยอินทร์ มั่งใหม่, บ้านดอนไฟ ตำบลบ้านแหวน อำเภอหางดง จังหวัด
เชียงใหม่, 17 มกราคม พ.ศ.2560.

พ่ออินปัน มาเรือน, บ้านผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน,
11 พฤศจิกายน พ.ศ.2559.

พ่อศรีนวล วงศ์ษา, บ้านผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน,
11 พฤศจิกายน พ.ศ.2559.

แม่ยุพา กัญจนวงศ์, บ้านผาหนาม ตำบลป่าไผ่ อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน,
11 พฤศจิกายน พ.ศ.2559.